

En tjenende folkekirke

Av Asle Finnseth

Kirkemøtet i Kristiansand, april 2013

Jeg må si det: Jeg er litt berørt over å ha blitt invitert til å tale. I dette rommet i min og vår kirke. En kirke jeg er glad i, og som noen ganger er min ulykkelige kjærlighet. Det er et vakkert trekk ved denne kirken at én uten tillitsverv, uten noe embede får lov. Takk!!

Aksjonærer. Og så kunne jeg ha sagt: Kjære aksjonærer i STREK Media AS. Via Opplysningsvesenets Fond er dere medeiere i STREK - og dere er i godt selskap, med katolikker, metodister, pinsevenner og fler.

Vasa. La oss begynne en augustdag i 1628, i Stockholm havn. Krigsskipet Vasa skal ut på jomfrutur. Det er kong Gustav Adolfs nye, store stolthet. 70 meter langt, bestykket med 70 kanoner. Det er rikt dekorert, det glinser av bladgull. Og akterdekket er høyere enn på andre krigsskip på den tiden. Sånn kunne soldatene borde fiendens skip ved å hoppe ned på dem.

Nå siger Vasa fra kai. Det er nesten vindstille. Borgere og soldater jubler. Og skipet svarer med en dundrende salutt.

Men seilassen varer bare 1500 meter. Da skjer det utenkelige.

Et blaff av vind får Vasa til å krenge. Så kommer et kast til.

Og dermed legger jammen hele herligheten seg over, går rundt - og til bunns. 150 meter fra stockholm gatene, på 30 meters dyp. Mastetoppene stikker opp av sjøen.

Hva gikk galt?

Her er det veldig, veldig fristende å komme med en svenskevits. Men jeg skal prøve å la være.

Vasa var feil konstruert. Skipet lå for høyt i vannet. Ballasten var for lett. De mange kanonene og det flotte akterdekket ga et høyt tyngdepunkt, og kjølen var for grunn. Det som skulle gjøre skipet uovervinnelig, ble dets bane.

Hvem strever ikke? Ja, Balansen mellom dét over vannlinja og dét under, hvem strever ikke med den? Balansen mellom det synlige, handlende, offentlige jeg, og det usynlige, hjertet, dypviljen, det som avgjør om noe *vil seg*, eller ikke.

Hvem krenger ikke, sånn av og til, fordi vårt synligste jeg, vårt Facebook-jeg stjeler hele vekten i livet?

Hvem fristes ikke til å seile som Vasa? Veldig mye i vår tid handler om nettopp det.

Også Den norske kirke fremstilles også ofte som et seilskip. Vi ser dets fine former, seilføringene, mannskapene. Her kneiser en kompleks rigg - rådsstruktur, embedsstruktur. Her er mye å være stolt av. Spantene har holdt i tusen år. Skipet byr på et mylder av tjenester, levert med mye varme, nærhet og omtanke. Og alle som vil får være med. Norge

betjenes høyt og lavt med sakramenter, vielser og forkynnelse. Her er mye troskap, mye flott kompetanse.

Men hvordan står det til under vannlinja?

Det som bare Vårherre ser, og fiskene?

Jeg sier ikke at Den norske kirke er et VASA. Jeg tok episoden med som en lignelse, noe som spisser poenget: Hvor oppmerksom er kirken på denne usynlige dimensjonen av seg selv. De dunkle rommene for bønn, stillhet, veiledning; rommene der vi lar oss forvandle, modne, gjennomlyse.

Jeg har lest visjonsdokumentet for Dnk igjen. Jeg ser dimensjonen i tittelen: I Kristus, nær livet. Men hvordan "er man i Kristus"? Gjøre-dimensjonen er der i rikt mål: forkynne, handle, misjonere, diakonere? Men være-dimensjonen er fraværende. Det kan gi inntrykk av at troen er noe som er fort å ta imot, og så er det bare å holde den på stand-by og dele og handle.

Og det er ekstra grunn til å spørre etter dét under vannlinja, nå som kirken legger ut på friere, dypere vann.

Hvor dypt stikker kjølen? Hva med ballasten, hva skjer når kulingen blir stiv?

Er skuta virkelig i stand til å seile dit den skal?

Tjenende kirke. Jeg er bedt om å si noe om den tjenende folkekirken. Og om en "kirke mot kulturen". Og kanskje går jeg mest bakom denne bestillingen. Og jeg går videre i vi-form, for jeg står jo også i dette, på mitt lille vis, som menighetslem i Ski nye kirke.

Tusenårsspørsmålet: Hva er kirken?

Jeg ser den som fortsettelsen av Jesu liv i verden. Den er en kropp. En som ligner Marias - hun som tjente Gud ved å ta ham imot i sin kropp og gi ham videre til verden. Til forløsning, forvandling, fullendelse.

Så vanvittig, og så enkelt.

MÅLT: Gitt dette: Hva avgjør om kirken er effektiv? Om den virker som den skal? Hva måler Jesus kirken på?

Vi kunne forsøke å måle og veie. Størrelsen på budsjettene. Antall diakoner, antall dømte og konfirmerte. Oppslutningen i opinionen, hos folket og politikerne.

Men til syvende og sist er det ikke der slaget står. Det står et annet sted: I kvaliteten på vår relasjon til Gud. Relasjonen som potensielt avgjør hvordan vi tenker, ber, handler, driver diakoni.

Vil vi finne ut mer, må vi spørre som vi gjør ellers i relasjonene våre:

Gud og jeg: Hvor mye tid bruker vi sammen? Javel, så fint! Hvordan får du til å prioritere det?

Og nei, sier du det, har dere sluttet å snakke sammen?

Ja, hvordan smaker relasjonen? Jeg vet ikke, smaker den så mye da? Og hvis det er noen smak der: Smaker den av lyst? Hvile? Ømhet? Gir jeg til krampa tar meg, eller klarer jeg også å ta imot?

Eller - for å hoppe litt - hvor lenge er det siden jeg kjente meg inkludert i det Jesus fikk høre da han ble døpt i Jordan? Det som også lød over oss da vi ble døpt: *Du er min sønn, den elskede! Du er min datter, den elskede! I deg har jeg min glede!*

Flukten.

Til syvende og sist er det jo bare det vi selv har erfart, vi kan gi videre til andre. Det er jo bare den kirke som virkelig lar seg tjene av sin Herre, som på dypet kan tjene andre.

Ofte gjør vi det for lett, dette med Guds kjærlighet til oss. Selvsagt tar vi jo imot den, gjør vi ikke? Hvem vil ikke det?

"La meg ikke flykte...", heter det i en bønn som ble bedt mye på 1500-tallet, "La meg ikke flykte fra den kjærlighet du gir meg".

Jeg kjenner meg igjen. Stilt overfor den store kjærligheten – fra et menneske, eller fra Gud – merker jeg at det ikke bare er godt. For all ekte kjærlighet har følge av tvilling: sannheten. Det er ikke bare godt når kjærligheten eksponerer mine sår, min uelskelighet, min frykt for å bli manipulert.

Ofte er det først i dype nedturer at vi blir klare for å slippe kjærligheten til. Årene 2000 og 2001 var en sånn tid for meg. Misjonærsønnen var en hard nøtt. Over vannlinjen, en prisbelønt journalist og informasjonssjef. Under vannlinjen, et såret barn. Et barn som hadde lært seg at kjærlighet var noe som måtte fortjenes. At det bare var seg selv man kunne stole på.

Det bar ut i en dyp depresjon. Etter en beksvart høst lå alle mine forsvar i grus. Og så kom han. Ikke i form av en brusende Gud elsker meg-opplevelse. For himmelen var taus. Men gjennom en flokk venner som stilte opp, skrev meg ut fra Modum og viste meg kjærlighet i kjøtt og blod og bilskys og nattevåk.

Fortsatt staver jeg på den bønningen: La meg ikke flykte...

Det er noe så velsignet gjenkjennelig med Peter. Han Jesus utpekte som klippen, "på deg skal jeg bygge min kirke".

Da Jesus på skjærtorsdagen kom med vaskefatet, sa Peter:

Aldri i evighet skal du vaske føttene mine." Han viste kjærligheten fra seg.

«Hvis jeg ikke vasker deg», sa Jesus, «har du ingen del i meg.»

Det er drastiske ord: Da har du ingen del i meg!

Også like etter oppstandelsen er det relasjonen Jesus borer i. Peter, elsker du meg? Først på hans Ja følger oppgavene: Fø mine lam. Vokt mine sauer.

"Uten meg kan dere intet gjøre", sier Jesus.

Mye står og faller med dette. Om vi, den enkelte, om Den norske kirke, velger å gi denne realiteten tydelige, prioriterte rom. Om vi gir sakramentene - ikke minst nattverden - den plassen og det alvor og den innlevelsen de fortjener. Om vi setter av tid og krefter til å lære å be. Om vi legger en slakk i våre stramme liv. Om vi skaper rom som er hellig fri for strategier og backups, der ting faller sammen om Gud ikke griper inn. Der vi lar synke det i våre aktiviteter som ikke har Hans oppdrift i seg.

FATTIGE

Jesus sier: Salige er de som er fattige i seg selv, for himmelriket er deres.
Her ser vi formen av skroget under vannlinja. Det er skålformet.
Her, i avmakten, begynner all ekte tjeneste for Gud.
Her i denne kapitulasjonen, i dette Ja til å stå med tomme hender og la seg betjene.
Og til denne avmakten må alt kikrefolk vende tilbake, igjen og igjen, om vår tjeneste ikke skal ende i tomme fakter.

Og pussig nok, det er i denne avhengigheten at den store friheten åpner seg. Den virkelig slagkraftige tjenesten, det brede nedslaget.

"Folkekirke", sier vi, og nå også grunnloven. Men det kan egentlig aldri bli mer enn en bivirkning, en bivirkning med forklarende fotnoter.

"På denne klippe vil jeg bygge MIN kirke," sier Jesus til Peter.

Jesu Kristi kirke, altså. Og derigjennom menneskenes kirke, derigjennom folkenes kirke? Hva med å lene seg, mer ettertrykkelig, på midtpunktet? Kristus-relasjonen som gjør debatten om "hvem som eier kirken" til noe sekundært?

Og hva med å tenke mer som bevegelse, mindre som institusjon? Der det er retningen og relasjonen, nærmere Kristus, med Kristus, som teller? Ikke grensene, utenfor eller innenfor. A-lag eller B-lag., høyrefløy eller venstrefløy.

Altså: Jesus driver verket. Ånden fyller seilene. Vi får lov å være med.

Bare i dette forsmedelige blir kirken det Paulus snakker om. Leirkaret. Det simple tjenestekaret som gjør det klart for allverden at "den veldige kraft er fra Gud, og ikke fra oss selv."

For en hvile! For en frihet! Og for en effektivitet, av en annen verden. Hvis det er kvalitet, mer enn kvantitet som gjelder, er det mye vi kan slippe å gjøre, eller gjøre på mindre strevsomme måter.

Se tilbake på kirkens historie. Se hvordan kirken inntok romerriket, se på de mest fruktbare vendingene i de 2000 årene. Er det penger det har stått på? Synlighet? Stillinger? Posisjoner og paragrafer og medvind?

Nei. Noen få, kanskje bare én, erkjente sin avhengighet av Gud og vendte den mot ham. Det åpnet himmelens sluser, kjedereaksjonen var i gang.

Men Asle Finnseth, kan du ikke nå være litt mindre predikant, og litt mer konkret?
Hvordan legger man skuta dypere i sjøen?

Noen ansatser, bare:

- STILLHET: Noe av det fineste i den nye gudstjenesteliturgien er inngangssetningen: La oss være stille for Gud. Den sier det hele.

Stillheten er bønnens mor. Det indre livets grobunn.

Sats mer tid og penger til rommene der prester, diakoner og andre kan være avsides, pleie sitt indre liv. Skap flere og romsligere åpninger for retreat og andre kildesteder. "Vi har ikke råd. Vi har ikke tid," må ikke få stenge disse rommene. Og det er fint at biskoper og proster går foran og trekker andre med seg inn.

Er det motkultur? Ja, så intenst. Og av beste slag.

- VEILEDNING: Gi mer rom for åndelig veiledning.

Vi skal liksom klare alt selv. I Guds rike er logikken annerledes. Her er vi satt i vekselspill med hverandre. Også for å hjelpe hverandre med dybde- og forvandlingsdimensjonen i troen.

- KIRKEN OG OLJEN: Fra etikk til etterfølgelse

Kirken tar spennende steg i klimadebatten, og særlig med spissingen mot den norske gullkalven, oljeindustrien.

Men i hvor stor grad gjør den det som Jesu kirke - i hans ånd, i lyset fra hans ansikt? Og nei, det handler ikke om å strø masse bibelsitater og kanaans språk i uttalelser og media. Men hvordan den lar seg forme av kampen, innad. Det blir mye etikk og idealisme på dette kalles "skaperplanet". Men i den kirkelige aktivismen virker det som om Jesus-relasjonen ses som et sidespor. Men: som jeg har forsøkt å formulere, også for meg selv, i STREKs nummer om kirken og oljen: Jesus forsonet jo alt mellom himmel og jord da han døde på korset, og er i løpende arbeid for å gjenopprette alt det skadde. Alt det som nå står på spill er skapt "av ham, ved ham, til ham." Og da han kom som menneske forente han seg med hvert eneste molekyl på kloden. Hvem av alle dere dyktige tologer ser seg kalt til å flytte miljøengasjementet inn "i Kristus"? Inn i kristologien?

Motkultur? Definitivt? Og en farlig en!

- PENGENE:

Og har penger og finansiering noe med kvaliteten på gudsrelasjonen å gjøre?

Javisst. I dag søker Den norske kirke seg fri fra staten, bare ikke på det feltet der de åndelige bindingene er sterkest: Milliardene. Fem milliarder i året, fra stat og kommune.

Slik får helt andre makter et solid grep på oss. Slike "lett tilflytte penger" har en egen evne til å styre mottakerne dit man vil. Og låser masse av kirkens oppmerksomhet mot offentlige pengesekker.

Mens medlemmene får et apparat som rusler og går, enten de bryr seg eller ikke. Det er en oppskrift på likegyldighet. Slik fratar man menighetene sjansen til å vokse som ansvarlige kristne. Til å putte pengene sine der de har sin tro.

Dette temaet er et isfjell, jeg kan ikke gå i detaljer, og det vil bli tøft. Men jeg ser ingen annen vei enn at den over tid må dyrke frem sin egen gaverøkonomi. Bli voksen, økonomisk. Og så får det visne som medlemmene ikke er villige til å betale for.

Men blir dette en kirke som er mot kulturen, eller med den?

Ser jeg på Norge i 2013, er jeg nokså sikker på at den blir mer *mot* enn *med*. Men jeg merker samtidig at spørsmålet blir litt underordnet. Det som teller er å holde følge med Jesus. Følge ham, der han går foran, inn i vår tid.

Noen steder vil det stritte mot, smake salt. Andre steder vil det smake støtt, av å styrke det gode som er der fra før.

Jesu Kristi kirke kan, alt i alt, tenke nokså avslappet rundt saken. Det som gjelder er lydigheten mot vår første kjærlighet. Og et liv i den merkelige dobbelthet som svenske Olof Hartmann synger om:

*Å bære sitt åk i sitt jordiske kall,
og selv være båret av ham som bærer alt.*